

ושכנתי

בחורכם

דברי התעוררות וחיזוק בענייני השעה

בס"ד

פרשת השבוע
האזינו - וזאת הברכה

גיליון 1
דו חודשי

תוכן

1

לקח מהפרשה

מאת הרב **אברהם רוט שליט"א**

2

בקודש פנימה

הראיון המלא עם הגאון הגדול
הגר"י סילמן שליט"א

3

יסודות הבית

כשרות הלבוש
מאת הרב **דוד כ"ץ שליט"א**

4

'הכתר'

איפה זה כתוב?
מאת הרב **שמואל אולמן שליט"א**

5

השיחה השבועית

המחנך הרב **יחיאל יעקובזון שליט"א**

6

עיונא דשמעתחא

הרב **מאיר גרין שליט"א**

7

קורות בתינו

סיפורים מהשטח

8

דברי רבותינו

מאת הרב **יהודה ברנשטיין שליט"א**

9

והאר עינינו

מאת הרב **יוסף בולדשמיט שליט"א**

10

הסיפור השבועי

דבר העורך / כתו יחנו לך

של מרגליות וגדר של שושנים, אלו שעליהם נאמר מה טובו... משכנותיך ישראל.

עומדים אנו בימים שבין סיומה של שנה וקללותיה לבין תחילת שנה חדשה וברכותיה, ובעת כזאת שכולנו מתפללים ומייחלים שהשנה הבאה עלינו תהיה באמת שנה טובה ושנתבשר בה רק בשורות טובות, אין ספק שגיליון קדוש זה הוא בשורה טובה לכל מבקשי ה' והנחת אבן פינה לבית גדול שיגדיל ויאדיר את התנופה שכבר בעיצומה, ויתן כבוד ותהילה ליראי ה' ותקוה טוב לדורשיו ופתחון פה לכל המייחלים לישועתו

וכאן המקום להדגיש:

יותר משבאנו להשמיע באנו לשמוע.

כל אחד ואחד מאיתנו שברשותו מאמר מעניין או סיפור מחזק ומחפש במה מכובדת לפרסם זאת ברבים, מוזמן לשלוח את אוצרותיו למערכת, ונראה בע"ה לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל.

ויהי רצון שנוכח לשמחה בארצך, ולששון בעירך, וצמיחת קרן לדוד עבדך במהרה בימינו אמן כ"ר.

בידידות,
שלנו שלכם
מערכת ושכנתי.

עולם עלונים הולך וגדל. אין היום נושא שאין עליו עלון.

דיונים מרתקים בהלכות נזקי שכנים, לצד וורטים חזקים על פרשת השבוע. קומיקס מצוייר על דיני ריבית, קטעי הומור משוננים, ודברי תוכחה חוצבי להבות. קריאות קודש בענין הטנולוגיה ופסקי הלכה בהלכות עירוב, הינם רק חלק קטן ממבחר העלונים אותם תמצאו בכל ערב שבת בבתי הכנסת. עושה רושם שכל התורה כבר כאן, ומה עוד ניתן להוסיף בתחום זה?

ובכל זאת, אנשי בשורה אנחנו. בגליון שלפניכם יש חידוש שטרם נראה כמוהו.

עמל רב הושקע בגליון זה כדי להעמיד במה ראויה ומכובדת עליה יוגשו בעז"ה לקוראים הנכבדים דברי הלכה והגדה עם דברי חיזוק וטל תחיה המעניקים שבח יקר וגדולה לאלו שזכו שביתם יהווה משכן קבע להשראת השכינה.

בו בזמן שהרוחות נושבות לכיוון ההפוך, והכבוד וההדר ניתן לכל כבודה חוצה... נביא בגליון זה פנינים יקרים מדברי רבותינו מצוקי ארץ, עבור ציבור יראי ה' וחושבי שמו אלו שעמידתם איתנה להעמיד חומה

הראב"ד הגר"י סילמן שליט"א

"גם בציבור האשכנזי בשנים האחרונות זה הולך ונעשה יותר ויותר מצוי, אמנם עדיין ודאי שיש בזה קושי וצריך לזה התגברות, אבל הרי על זה הקב"ה נותן שכר וכפי שאמרו חז"ל לפום צערא אגרא."

הראיון המלא בעמוד 3 ←

פרשת האזינו

לא חטא, אלא כך אמר, חטאתי שלא שמתי לב לדעת שלא פשפשתי וחקרתי באיזה עון הוא.

מכאן, שיהא אדם ערום ביראה, הואיל ומענישים אותו על שאינו יודע, שיש לדעת ולחקור שהרי לפני השליט לא תוכל לאמר כי שגגה היא. עכ"ל בקיצור. [סימן קנג]

דברי הספר חסידים חייבים להיות נר לרגלו של כל מבקש ה' של כל מי שמבקש לחיות על פי רצון ה' ומבקש לעשות נחת רוח לפניו. ויתכן שזה הביאור בדבריו של תלמידו של מרן החזו"א רבי גדליה נדל זצ"ל שכאשר שאלו את דעתו בענין יציאה לרשות הרבים עם פאה, אמר על הפאות שהיו מצויות בזמנו, תשאלו כל ילדה בת שלוש אם הפאות היום מותרות או אסורות. זה לא שילדה בת שלוש הפכה לפוסקת הלכות, אלא שאם אפילו ילדה בת שלוש מסוגלת להבין שלכיסוי הראש יש מטרה ואיננה חוק כפרה אדומה, אז זה מחייב כל איש ואשה להתבונן ולחשוב, הם זהו רצון ה' האם בכיסוי העלול להביא לידי חטא לא פחות משיער ובדרך כלל אף יותר, שייך לומר שמקימים את רצונו כרצונו?

אדרבה, זה הזמן בימים אלו ימי התבוננות המעשים וקבלות טובות לשנה הבאה, לעצור את שטף החיים ולעשות את השינוי, ולבטל את רצונו מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים היינו כל משטין ומקטרטג מפני רצונו.

שנה טובה וצמרתית לכל בית ישראל.

אויב אגור פן ינכרו צרימו, פן יאמרו ידינו רמה ולא ה' פעל כל זאת.

כי באמת מכל נברא באשר הוא נדרשת ההתבוננות. גם אומות העולם מצוים על אמונה בקל אחד ועל איסור עבודה זרה, מפני שמותר האדם מן הבהמה היא המחשבה וההתבוננות מה האמת ומה היפך האמת.

עד כדי כך שכתוב בספר חסידים לשון זו: ומצינו בתורה שכל מי שיכול להבין אף על פי שלא נצטוו נענש עליה על שלא שם על לבו, שנאמר: (במדבר לא) ויקצוף משה על פקודי החיל החייתם כל נקבה. ולמה לא ענו לו, לא צוית לנו, לא אמרת לנו להמית הנשים, אלא שידע משה שהיו חכמים ובקיאים לדון מקל וחומר, ומה כנענים שכתוב בהם לא תחיה כל נשמה, כי יסיר את בנך מאחרי שמא יחטיאך להבא, אלו שכבר חטאו והחטיאו לא כל שכן

בלעם באמור לו המלאך על מה הכית את אתונך. היה לו להשיב, מה עוון יש שהכיתי את אתוני ואפילו צער בעלי חיים אין כאן, שלא רבצה מחמת משוה, אלא שהיה לו לחשוב שמא שלא ברצון הקדוש ברוך הוא שאקללם, וזהו שנאמר חטאתי כי לא ידעתי כי אתה ניצב לקראתי בדרך. ואדרבא איפכא מסתברא, לפי שלא ידע שהיה ניצב לקראתו

"לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם. איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה, אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם". רש"י מבאר שתמיהת הפסוק חוזרת על הנכרים הרודפים את ישראל ומצירים להם, כיצד הם אינם חכמים להבין ולהשכיל את מה שקורה באחריתם היינו בפורענותם של עם ישראל ח"ו.

ואמנם בספר 'שלמי שמחה' מביא מכמה מקומות בש"ס [גיטין נו. סנהדרין צו. מגילה יג.] שם מבואר שמלכי אומות העולם [נירון קיסר נבוכדנצר ואחשוורוש] פחדו מאד שמא הקב"ה משתמש בהם להעניש את בניו, ולאחר מכן הוא יתנקם מהם ויעניש אותם כמו שהעניש את קודמיהם.

ועל פי זה ניתן לפרש את הפסוק בצורה נוספת. לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם, לא אחריתם שלהם עצמם, ויבינו שכל הצלחתם ברדיפת ישראל אינה כוחם ועוצם ידם, אלא אך ורק מפני שבורא

העולם בחר להשתמש בהם כמקל חובלים. והראיה היא שבאחריתם הם נענשים על כל מה שעשו לישראל. ואילו היו מתבוננים, הם לא היו אומרים ידינו רמה ולא ה' פעל כל זאת. ולכן לפעמים אין ה' מעניש את ישראל [עכ"פ דרכם] כדי שלא יתגאו האומות בכוחם ובהצלחתם. וכמו שאומר הפסוק אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם, לולי כעס

"והדבר נראה כפלא מדוע עד כדי כן החמירה התורה ואמרה ביטוי כה נוקב של לא יאבה ה' סלוח לו?"

פרשת וזאת הברכה

הנוראה בכל גדרי הצניעות בכלל ובתחום הפאות בפרט, בצורה כל כך חדה וזועקת, ואיך יתכן שנעצמו עינינו מלראות אמת כה פשוטה?...

אלא שהביאור בכך הוא מה שפתחנו. כדי לשפוט דבר בצורה אמיתית ונכונה, התנאי הבסיסי הוא להיות מחוץ לתמונה. לשפוט את הדבר בלי שום נטייה או נגיעה. וכדי להגיע לחקר האמת בתכלית הטהרה עלינו להתעלות מהמציאות בה אנחנו נמצאים ורק ככה זוכים להגיע ליורו משפטיך ליעקב. ככה זוכים שהמשפטים אכן יהיו משפטיך.

את שבת לוי, היא זאת שהעניקה להם את השליחות המקודשת של יורו משפטיך ליעקב.

אחת התופעות המעניינות שחוזרות על עצמן כמעט בקביעות בקרב בתים של אלו שזכו לעשות את השינוי ולהחליף לכיסוי ראש במטפחת היא, שעד קבלת ההחלטה זה היה נראה שכלל לא מובן מה רוצים ועל מה הסער הגדול הזה. ואולם ימים ספורים חולפים מאז ההחלפה, והנה הם טופחים על ראשם ואינם מאמינים איך יתכן שלא הבינו את זה עד כה. הרי כולנו עדים לההידרדרות

"האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו... יורו משפטיך ליעקב" הפסוק מתווה לנו בזאת קיום ברורים מי ראוי ולמי מתאים התפקיד של מורה הוראה בישראל.

התנאי הבסיסי לאופיו של אותו אדם שראוי לכך, הוא ביקוש האמת ללא משוא פנים. וזה חייב להיות בדרגה כה נעלה עד כדי אומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא ידע. וזאת למרות שמטבע הדברים אדם קרוב אצל קרוביו ונטיית ליבו לחפות על סובביו. ודווקא ההצטיינות במידת האמת שאפיינה

בקודש פנימה

עם הראב"ד הגר"י סילמן שליט"א

הראיון המלא

איש לא ישכח את חודש תשרי תשס"ט.

החודש בו הביע מרן הגריש אלישיב את כאבו בפומבי בעת אשר מסר את שיעורו היומי בתפארת בחורים על פרק "במה אשה" מצא מרן לנכון להביע את כאבו הגדול בענין ההידרדרות הנוראה שחלה כל העת בתחום הפאות, ואז הביא לעולם את ההגדרה דגם מה שהתירו הוא "כמו לפני מאה שנה או קצת יותר יפה".

ומאז המצב כידוע רק הולך ומחמיר. אין בעולם מפעלים שהולכים אחורה, כולם דוהרים קדימה, אבל דברי מרן זצ"ל גרמו לציבור ענק בארץ ובעולם לעשות חושבים, ולהבין שהרכבת נוסעת לפי תהום. ואכן בבתים רבים החליטו על חישוב מסלול מחדש והגיעו למסקנה שהדרך היותר בטוחה היא הכיסוי במטפחת צנועה.

ומאז ועד היום במקביל להידרדרות, ישנה גם עליה פריחה ושגשוג, ותופעת ההחלפה מתרבה מיום ליום בקצב מעורר השתאות, כשמעת לעת זוכים אנו לעוד הארה שמיימית כל פעם מכיוון אחר.

בעת האחרונה מורגש בציבור הרצון להתרומם, לעלות קומה ולהתחזק. חבלי משיח הולכים ותוכפים, ועולה הרצון העז לקבל את הגאולה השלמה כשאנו ראויים

ואכן בחודשים האחרונים יצאו הרבה קריאות מגדולי הדור להתחזק בצניעות הלבוש וכיסוי הראש ולאחרונה יצאה קריאה ברורה שאינה משתמעת לשני פנים מביתו של מרן הגאון הגדול הרב יהודה סילמן שליט"א אליה הצטרפו עוד ועוד ענקי רוח בקריאה מאוד ברורה להחליף את הפאה במטפחת

שמנו פנינו למעונו של הרב שליט"א שברמת אלחנן, ובקשנו אם יוכל להקדיש מזמנו העמוס כמה דקות כדי לברר כמה נקודות, לשמוע מהרב שליט"א על מאחורי הקלעים של המכתב המיוחד,

שעורר הדים רבים, והביא בס"ד לחיזוק גדול. הרב היה אמנם עסוק כל כולו בלימוד עמוק בסוגיות הקשות של ריבית, אבל כששמע מהי מטרת בואנו נאות לקבלנו בשמחה ובמאור פנים, והנה לפניכם תוכן הפגישה ככתבה וכלשונוה.

הרב כתב לאחרונה מכתב חיזוק למתחזקות בכיסוי השער, ולמכתב הצטרפו עוד כמה מגדולי הרבנים שליט"א.

קודם כל אנו רוצים לומר לרב שהמכתב עורר את הציבור וחיזק את הציבור, שמענו מכמה וכמה באופן אישי שהתחזקו מהמכתב

"האמת שגם גם אלי הגיעו כמה ואמרו שהמכתב חיזק אותם".

יש ששואלים מדוע הרב סבור שראוי להתחזק בנושא הזה דוקא?

"לא רק בזה צריך להתחזק, צריך להתחזק גם בלשון הרע, גם בתפילה, ובכל המצוות כולם, אבל המיוחד בנושא הזה, שברוב הדברים כשאדם נכשל הוא נכשל לעצמו, אבל בענין של צניעות, מי שנכשלת בזה היא נכשלת לא רק לעצמה אלא גם עלולה להכשיל את הרבים, ולכן החיזוק בזה הוא חשוב מאד".

יש שרוצים להתחזק ולהחליף למטפחת, אבל חוששים מתגובות המשפחה והחברה?

"יש בזה באמת קושי מסוים, אבל אני רוצה לומר לכם שאתם חיים היום בדור מפונק, כשאני הייתי בחור הציבור הדתי והחרדי היה קטן, וגרנו בשכונות לציבור חילוני, בתל אביב גרו יותר חרדים מבני ברק, הרבה אדמורי"ם גרו בתל אביב, וגם בבני ברק לא היה רוב חרדי,

[עריית בני ברק למשל היתה מורכבת משליש חילוני שלישי דתי ושליש חרדי], גדלנו בין חילונים, והיה מצוי מאד שמשפחה חרדית גרה בבנין שרוב הדיירים בו היו חילונים, ומטבע הדברים החילונים הסתכלו עלינו בתור משונים, ואותנו חינכו שלא להתיחס לאיך שהסביבה מסתכלת עלינו.

הדור של היום גדל ברוך ה' בסביבה חרדית ולא מורגלים בנסיון הזה, אמנם בנושא הזה של חבישת מטפחת יש קצת את הקושי הזה של להיות שונה מהסביבה אבל נראה לי שזה לא עד כדי כך משונה כמו שהיה בדור שלי המציאות של ילד חרדי בסביבה חילונית, מה גם שיש היום כבר הרבה שחובשות מטפחת וזה כבר לא כל כך

[המשך בעמוד הבא](#)

נדירה, נדמה לי שהיום כבר קרוב לחמישים אחוז מהציבור הולכים עם מטפחת, שהרי הציבור הספרדי רובו ככולו נוהג כך וגם בציבור האשכנזי בשנים האחרונות זה הולך ונעשה יותר ויותר מצוי, אמנם עדיין ודאי שיש בזה קושי וצריך לזה התגברות, אבל הרי על זה הקב"ה נתן שכר וכפי שאמרו חז"ל לפום צערא אגרא."

מה מרויחה אשה שמקפידה בזה?

"כל מי שמתחזק לעשות את רצון השם, גורם ממילא שישפיעו עליו שפע של סייעתא דשמיא, ובפרט בנושא הזה כשם שהאשה נזהרת שלא להכשיל אחרים, מידה כנגד מידה יהיה לה סייעתא דשמיא שהילדים שלה יגדלו לתפארת ולא יארע להם שום מכשול."

בתופעה מסוימת אז כמה שתדבר יותר חריף זה יותר ישפיע, וצריך לדעת שבדרך כלל זה להפך, שכשמדברים חריף מאד מאבדים את ההשפעה, הדרך היא לחזק ולעודד."

אברך שרוצה להשפיע בביתו שיעשו את הצעד הזה, מה הוא יכול לומר בבית?

"מה שכבר הזכרתי מקודם שהסגולה והערובה הטובה ביותר לזכות לילדים צדיקים זה להתחזק בצניעות, זה משפיע גם באופן סגולי וגם באופן טבעי, הילדים לומדים ורואים דוגמה אישית ליראת שמים אמיתית, אני חושב שאשה שתחשוב על זה תבין שזה עסק משתלם."

יש נושא נוסף שלאחרונה עוררו בו הרבה ואמנם רואים חיזוק בזה, אבל הוא עדיין טעון חיזוק נוסף, וזה ענין ההפרדה באוטובוסים, כיצד ניתן לעורר את הציבור להקפיד על כך?

"ראשית זו הלכה מפורשת שאסור ללכת אחרי אשה ברחוב, ואמנם היום שהרחוב מלא בנשים לא כ"כ שייך לקיים את זה אבל באוטובוס שאפשר לקיים זאת מדוע לא, אבל מעבר לכך במציאות של היום שהרבה פעמים לא מקפידים כמו שצריך על כללי הצניעות, וצריך לדעת שהצניעות כוללת לא רק את צורת הלבוש, אלא גם את צורת ההתנהגות, וזה דבר פשוט שכל אחד מבין אותו שכדי לשמור על קדושת המחנה ולמנוע מכשול צריך להקפיד על ענין זה של הפרדה באוטובוס."

לסיום, האם הרב יוכל לברך את כל המתחזקים בשמירת גדרי הצניעות והקדושה?

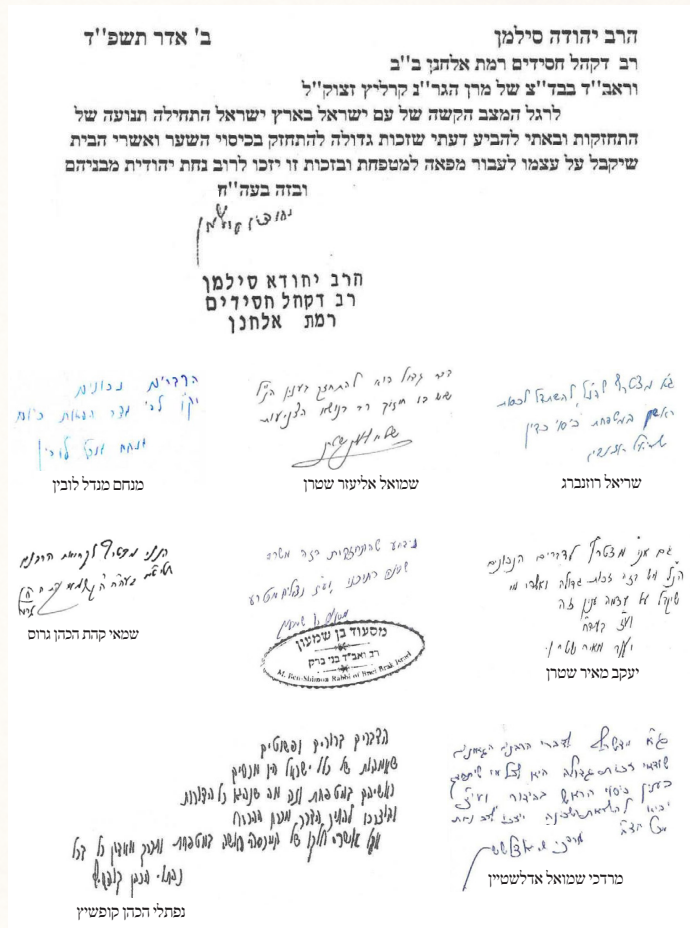
"בודאי שכל מי שמתחזק בדברים אלו הקב"ה שמח איתו, וממילא הוא מביא על עצמו ועל כל משפחתו שפע של שמחה וברכה."

אמן, תודה רבה לרב על הדברים הנפלאים והמחזקים

אנו יוצאים מבית מורינו הראב"ד שליט"א בהרגשה

שרושם הדברים עוד יהדהד בנו ימים רבים.

אין לתאר כח של כל יחיד מישראל שמתעורר ומחזק את עצמו ואת ביתו. כל מה שנדרש מאתנו הוא לשמוע את הקול הקורא אלינו ולענות "הנני". קרבים ובאים ימים של גאולה, זמנים אשר אין חפץ בהם. לא תהיה אז אפשרות לקבל ולו קבלה אחת קטנה. מה שעשינו עכשיו הוא שלנו. מה שזכינו - יהפוך להיות חלק מאתנו. מביטחים לנו ברכה, הצלחה, שמחה ושפע כבר כעת, ואין לשער את גודל העונג והשפע בבא. זה הזמן לתפוס. ללקוט. לאסוף אוצרות לבצח נצחים.

יש שטוענים שלהחליף למטפחת יש בזה משום הוצאת לעז על הדורות הקודמים שהלכו עם פאה?

אני לא אומר שאסור ללכת עם פאה, מה שאני אומר זה שהפאות של היום השתנו מאד מהפאות שהיו פעם, הפאות של היום הם הרבה יותר יפות ונראות כשער טבעי, וממילא מצוי בהם מכשולות, אני עוד זוכר את הפאות של פעם, זה לא היה דומה בכלל לפאות של היום, ולכן במציאות של היום שאשה שהולכת עם פאה עלולה להכשיל, והרבה מאד מהפאות המצויות היום אסורות מדינא, הדרך הבטוחה להנצל ממכשול היא לכסות את הראש במטפחת ולא בפאה."

איך ניתן לדעת את ההגדרה של האסור והמותר בזה?

"אני לא רוצה להכנס להגדרה מדויקת של מה אסור ומה מותר, אני רק רוצה להגדיר את החובה של האשה למנוע מכשול של ראייה אסורה ברחובה של עיר, הרב"ה מפשיסחא אמר שההבדל בין החסידים של היום לחסידים של פעם גם כשראו אשה ברחוב היו בטוחים שזה עץ והחסידים של היום גם כשהם רואים עץ הם חוששים אולי זו אשה, ברוח הדברים האלו אני חושב שאפשר לחלק את האנשים ההולכים ברחוב לשלשה

סוגים, יש אולי צדיקים יחידי סגולה שגם כשעוברת אשה הם כלל לא מרגישים בזה, ויש מנגד גם סוג הפוך של אנשים... אבל הרוב הם בני אדם נורמלים, הם משתדלים להשמר אבל הם לא מלאכים, ואם האשה הולכת באופן לא ראוי היא גורמת להם מכשול ומוטל עליה לעשות מה שהיא יכולה כדי למנוע את המכשול."

יש כאלו שמפרסמים השכם והערב מודעות נגד אלו החובשות פאות?

"זה גורם לתגובת נגד, יש כאלו הסבורים שכשאתה רוצה להלחם

יסודות הבית

הרב דוד נץ שליט"א

כשרות הלבוש

הקדמה נחוצה לנושא כשרות הלבוש

כשרות הלבוש וניסוי הראש - האתגר הגדול בתקופתינו

הכל יודעים את חשיבותה הגדולה של הצניעות. וכידוע, כמה שנושא זה חשוב ומרכזי כך הקושי לעמוד בו גדול ודורש התמודדות יומיומית מול חזיתות רבות. האשה והנערה מוצאות את עצמן מול חברה שאינה מעריכה, רצון אישי ליופי ולחיצוניות, חנויות שאין בהן כמעט בגדים כשרים, חוסר בהירות בהלכות וטעויות שהושרשו בציבור, ועוד נסיונות רבים ולא פשוטים.

מובן, שכל זה מוכיח עד כמה הנושא הוא חשוב וקריטי, ולא בכדי משקיע היצר מאמצים להפריע לכל התקדמות בו, ומשכך, המתחזקות בנושא זה למרות כל הקשיים תגדל חשיבותן לאין קץ ואין ספק שלעתיד לבוא הן ישבו ראשונה במלכות, כראוי לאלו ששמרו בנחישות אמונים להקב"ה בזמנים החשוכים ביותר.

הנהגת הבעל - כחכמה, ברגישות ובהתחשבות מרובה

מובן, שלבעל ולאב יש חלק מרכזי בכל הענין, וכפי שמוכח בדברי חז"ל, ומדברי גדולי דורנו, המורים בבהירות על חובתו של הבעל והאב כלפי הנהגת אשתו ובנותיו בצניעות וכדברי חז"ל (שבת נד): אדם נתפס בעוון אנשי ביתו. מסיבה זו הורו גדולי דורנו שעל האברכים ללמוד את הלכות הצניעות ברצינות, וכפי שכתבו במכתבם לרבני הקהילות וראשי הכוללים (כסלו תשע"ב - מובא בספר הלבוש כהלתו): וצורך גדול הוא להרבות בקביעת שיעורים בהלכות וענינים אלו וכו'. עכ"ל

אך לא פחות מכך, מחובת הבעלים וההורים לנהוג ברגישות רבה מתוך הבנה שנושא זה אינו קל לאשה ולבת ולא ניתן להנחית עליהן מבול של הוראות ולצפות לשינוי מיידי.

אלו הנהגים בדרך זו, מלבד שפוגעים בשלום ביתם, גם מאבדים את השפעתם על נשותיהם ובנותיהם בנושא הצניעות, כיון שבדרך זו קשה מאוד לאשה לקבל את הדברים ולנהוג בהתאם. ועל כן מחובת הבעל להשקיע מחשבה רבה בכדי לדעת כיצד לסלול את הדרך הנכונה והמתאימה שתוביל את אשתו ובנותיו בביטחה אל היעד המבוקש.

יש להתקדם בהדרגה - צעד אחר צעד

כמו בשאר חלקי התורה, מובן שיש להתקדם צעד אחר צעד ולא לנסות לקפוץ בבת אחת כמה מדרגות, וכפי שלימדונו חז"ל "תפסת

מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת", והדרך הנכונה היא לתפוס כל פעם נושא אחד שהאשה מסוגלת ורוצה להתקדם בו, ולאחר שתכבוש בהצלחה את היעד, תוכל לעבור לנושא הבא, וכמובן שיש להשתדל להקדים את הנושאים העיקריים יותר ורק אחר כך לעבור לנושאים אחרים.

(אכן, חשוב להיזהר שלא יטושטש ההבדל בין ההלכה כצורתה לבין ההנהגה למעשה, וגם כאשר לא שייך לדבר בבית על פרטים מסוימים, יש לדעת בבהירות מה ההלכה ומה ראוי אף מעבר לגדרי ההלכה - ולשם לשאוף במלוא הרצינות. ולכן במדור זה נשתדל להביא את כל פרטי ההלכות ואף הידורים (מלבד דברים שהם בגדר "דבר שאינו נשמע"), ועל כל אחד ללמוד את ההלכה כצורתה ובד בבד להתקדם בקיום המעשי בקצב המתאים בלי לקפוץ מדרגות.)

אין להלחיץ ולהיגרר לוויכוחים - בהשקעה נכונה, בסבלנות ובהבנה - ניתן להשיג הכל

לעיתים רבות האשה או הבנות אינן נלהבות כל כך להתחזק בנושא, ויש להיזהר מאוד שלא להלחיץ מדאי ולא להיגרר למצב של ויכוחים וכעסים, אך מאידך אסור להתיימש ולומר שאין מה לעשות. המציאות מלמדת שבהשקעה נכונה מתוך סבלנות והבנה מגיעים להישגים מרשימים. ודרך ההצלחה היא להרגיש שהחיזוק בצניעות הוא נושא שהאשה ובעלה מתחזקים ביחד, מתמודדים ביחד ומצליחים ביחד, ולא שהבעל דורש שינויים ומניח את אשתו להתמודד לבד.

יש ללמוד את ההלכות בקצב ובאופן המתאים

כדאי מאוד למצוא זמן ללמוד יחד איזה ספר שמדבר במהות הצניעות, בשבחה וברוממותה וזאת בכדי שהאשה תתחבר תחילה למהות ונשמת הצניעות ולא תרגיש שכופים עליה חוקים הזרים לה, אלא אדרבה תואמים לאופיה הטבעי הנמשך לצניעות (כפי שבראה הקדוש ברוך הוא וכמבואר בבראשית רבה על יצירת חוה). בד בבד עליהם ללמוד את החלק ההלכתי, מתוך תשומת לב שהדברים מתאימים לדרגתם. לדוגמא, לדוגמא אברך שלומד הלכות צניעות, ורואה שיש דברים רבים הטעונים שיפור, צריך לשקול היטב בדעתו, מתי לדבר על כל נושא ונושא לפי כובד משקלו, והכל לפי העניין.

(יצוין, שאברך צעיר שעדיין אינו מכיר מספיק את אשתו, כוחותיה וקשייה, צריך משנה זהירות ומוטב שיתיעץ עם ת"ח המבין את חשיבותה של הצניעות ויודע את גדרי ההלכה ואת המציאות בשטח, ובד בבד מבין בנפש האדם ובעניני שלום בית, בכדי לדעת את הדרך המתאימה למצבו.)

ההשקעה מניבה פירות: סיפר ת"ח חשוב שהוא ראה שבנותיו לקויות בנושא מסוים בצניעותן, אך חשש שאם יוכיח אותן הן יתמרדו ולא ירצו לקבל את תוכחתו, משכך החליט לקחתן ליום מלא חוויות, יום של פירגון ונעימות, כשלקראת סוף היום נפתחו הלבבות והועלו נושאים שונים, בשלב זה הוא העלה בעדינות את הנושא החשוב כשהוא משתף אותן בתחושותיו בלי לשייך זאת אליהן ובלי לדרוש מהן דבר. בס"ד מיד לאחר הטיוול חל שינוי ניכר לטובה ולאחר תקופה

אחריות הבעל והאב

מעשה באחד שהוכיח את משפחתו שוב ושוב על הצורך לשמור את גדרי הצניעות כפי שעוררו הרבנים, כשראה שדבריו אינם מחוללים שינוי, הלך לשאול את מרן הרב שך כדת מה לעשות, אמר לו מרן זצ"ל: האם בקשת בתחוננים ובכ"י, שיראו כי זה מפריע לך בעצמך, ופוצע את ליבך? בטוחני שאם היו רואות שהדבר כואב לך באמת - היה מתחולל שינוי, שהרי האשה רוצה להשביע רצון בעלה, ובודאי שאינה רוצה לגרום לו צער ועוגמת נפש, הבעיה היא שהדברים נראים בעיניהם כאילו אתה בסך הכל כשליח להעביר להם הוראות של גדרי הצניעות, אבל אינם רואות שהדבר כואב לך בעצמך (שמושה של תורה מהרה"ג אשר ברגמן ח"ב עמוד קג).

נאמר בתורה (שמות כא, י) "שארה כסותה וענתה לא יגרע". ובכלל זה שאם בגדיה אסורים בלבישה - חייב להוציא ממון ולקנות לה בגדים כשרים ומהודרים. וישים על ליבו שכשיצטרך לקנות תפילין לבניו, יהדר אחר התפילין המהודרות ביותר ויוציא על כך ממון רב, ואם כך במצות עשה, שאין צריך לתת עליה יותר מחומש שבנכסיו, ק"ו שצריך להוציא ממון על בגדי אשתו ובנותיו, שיהיו כדת וכדין, שאם אינם כהלכה ח"ו, יש בכך כמה וכמה איסורי תורה, ובכדי לא לעבור על ל"ת צריך ליתן כל ממונו (ש"ע א"ח תרנ"ו, א). ואמרו (שבת קטז) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו, ויקח מנעלים לרגליו, וזאת מחמת חוסר הצניעות ללכת יחף (משנ"ב שא, ס"ק סב).

הדרכה לבעל ולאב כיצד להשפיע על האשה והבת בחן ונועם

עשר נקודות יסודיות - כיצד יקיימו הבעל והאב חובתן ביחס לצניעות בנות ביתן

- 1) בכל עניני הנהגת החיים עיני האשה נשואות לבעלה - להורות לה את הדרך הישרה כהבנתו וכחפצו, ומה שחשוב לבעל חשוב גם לאשה, ועליו לברר את יסודות וחומר הדברים ולהעבירם בצורה ברורה. בנות ישראל מוכנות למסור את הנפש עבור קיום התורה ומצוותיה, ובלבד שההלכות יהיו ברורות ולא מטושטשות, ומאיסור ברור יותר קל לפרוש מספק איסור (רש"י סנהדרין קג).
- 2) לעיתים רבות לא ניתן לשנות השקפות מהרגע להרגע (הרי 'כולן הולכות כך', גם מורה פלונית הולכת כך, 'מעולם לא לימדו אותי שבלבישת בגד כזה עוברים בעבירות חמורות' וכדו'), ויש לפעול בסבלנות ובנעימות, ביישוב הדעת, בהחלטיות ובעקביות.
- 3) אמרו חז"ל: נשים דעתן קלה עליהן (שבת לג) וקשה להן להתמודד כנגד לחץ חברתי, ועל הבעל להבין ולהרגיש את גודל הקושי שבדבר, ועצם ההשתתפות וההבנה - יתן לה כח ועידוד לעמוד בניסיונות התקופה. ומאידך אם תרגיש שלא מבין אותה ואת קשייה - השפעתו עליה תחלש מאוד. (מרן הגרש"ו אייברבאך)
- 4) יש לדבר בזמני רוגע ושלווה, ולא בזמני קושי ולחץ.
- 5) עליו לטכס עצות כיצד להקל עליה את קיום ההלכות, ובמעט

מחשבה אפשר לחסוך הרבה קשיים, לדוגמא: אשה שמתביישת ללבוש גרביים עבות בשלימות, יש לעודדה ללבוש גרביים שחורות שבהן אין נסיון חברתי שיהיו שקופות, וכן אין בהן את הנסיון של צבעי העור (ולעיתים יותר יעיל לומר שסגנון זה יותר מוצא חן בעיניו, בלי להזכיר את הנושא ההלכתי), וכמו כן כשאשה מתקשה בענין כיסוי הראש, יעודדה שלכל הפחות תשתדל לחבוש מטפחת בזמנים שהיא מרגישה בנח להסתובב עימה (ובד"כ זה רוב הזמנים).

6) כדאי מאוד שישתף אותה בתחושת הכאב שיש לו מחילול שם שמים שנגרם ממצב הצניעות ברחובותינו, בלי להזכיר דוגמאות שנוגעות אליה באופן אישי, וכן את הקושי שיש לו לשמור על קדושת העיניים והמחשבה כראוי בעקבות סגנונות הלבוש הבעייתיים שחדרו אפילו למשפחות הטובות ביותר, ועם הזמן היא תבין יותר ויותר את גודל הנזק שבלבישת בגדים מושכי לב, ומעצמה תשתדל להתרחק מהן.

7) נאמר בגמרא (סנהדרין עו): האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו, עליו נאמר "וידעת כי שלום אהלך ופקדת נווך ולא תחטא". ככל שייכבד את אשתו יותר - כך יהיו דבריו נשמעים יותר, ועליו להעריך אותה בכל מצב, היות שלא לימדו אותה נושאים אלו כראוי, וגם כשצריך לומר ביקורת - לא ישכח את מעלותיה הנפלאות, ואת רוב חסדיה לו ולילדיו.

8) חשוב מאוד לשבחה ולהחמיא לה על יופי בגדיה כשמתלבשת בבגדים יפים בביתה לכבוד בעלה, וכאשר תמצא את מלוא סיפוקה בהתקשטות לכבוד בעלה ובמחמאותיו - תוכל לומר על מחמאות השכנות והחברות ועל הרדיפה והחשק להתקשט לפנין. וכן כאשר לובשת בגד צנוע יותר מהרגיל ישבחה מאוד מאוד, ויביע את שמחתו על שבחיה ללבוש בגד מהודר בצניעותו, וכך, בלי לומר מילה אחת של ביקורת תבין עם הזמן שרק לבוש צנוע באמת מוצא חן בעיניו.

9) יזהר מאוד שלא לשבחה על בגדיה האסורים, משום איסור חנופה החמור ותוצאותיו. וכתב החפץ חיים (פתיחה לאוק טו) דהוא איסור דאורייתא להרבה גאונים. וכתב רבינו יונה (שערי תשובה ש"ג קפז): והנה ביד החנף איסור פלילי, כי לא יקנא לאמת אבל יעזור אחרי השקר, וישים חושך לאור, גם נתן ממשול לחוטא משני פנים, האחד כי איננו ניהם על רעתו, והשני כי ישנה באיוולתו ביום מחר, כי הליל הרשע החונף אותו על תאוות נפשו. כל שכן אם העוול אשר בכף חברו גלוי לרבים, כי באמור אליו החנף 'זך אתה בלא פשע' חילל וזבה דת ודין. עכ"ל.

10) כאשר הולכת לקנות בגד חדש, יזרזנה ויעודדה לקנות בגד כשר - העונה על כל גדרי ההלכה, ובאופן שתבין שרק זה מוצא חן בעיניו, ויבהיר לה שהכסף לא מהווה שיקול בעיניו אלו.

ונסיים בדברי מרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל (בכנס בירושלים כסליו תשס"ז): כתוב בפסוק 'והוא ימשול בך', ומפרש האבן עזרא: והטעם שתשמעי כל אשר יצוה עליך, כי את ברשותו לעשות חפצו. מכאן שקדושת הבית תלויה ברצונו של הבעל, אם הבעל יצוה בהסברה בנחת ובשמחה על קדושת הבית, בודאי ובודאי שאשתו תקבל. ומה שח"ו מוצאים שקדושת הבית פגומה - הוא גם באשמת הבעל. עכ"ל.

” ועליו להעריך אותה בכל מצב, היות שלא לימדו אותה נושאים אלו כראוי, וגם כשצריך לומר ביקורת - לא ישכח את מעלותיה הנפלאות, ואת רוב חסדיה לו ולילדיו ”

הנחת

מאת הרב **שמואל אולמן שליט"א**

איפה זה כתוב?

ב'מנחת שלמה' ח"ג סי' קג אות טו, בענין הנהגה מסוימת של חוסר צניעות עיי"ש, וז"ל: **"חוץ ממה שעוברות על דת יהודית, הרי הן עוברות גם על לאו דאורייתא של לפני עור לא תתן מכשול, שיכשלו ח"ו על ידן בהרהורי עבירה שקשים מעבירה ולעבור על ונשמרת מכל דבר רע המביא לידי הרהור".** עכ"ל. וכן מבואר בדברי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ב'קובץ תשובות' ח"א סי' יג עיי"ש, הרי שיש דברים האסורים מן התורה ואף על פי כן לא נכתבו בפירוש אלא בנות ישראל הבינו הדבר מעצמן.

ובאמת הוא דבר פשוט, שאין התורה צריכה לפרט כל אופני המכשול שיתכן לתת לפני העור, והכל לפי הענין והמציאות, שדבר המכשיל הרי הוא אסור מן התורה בלאו ד'לפני עור' גם אם אין הדבר כתוב בשום מקום.

וראה עוד מה שכתב בזה בספר 'אום אני חומה' ח"ב עמ' שמ וז"ל: **"דאין השו"ע צריך לפרט בכל פרטי אופנים של לבוש שאינו צנוע ורוח הוא באנוש להשכיל ולהבין את אשר לרחק".** [דוגמא לזה מצינו בשו"ת 'שבת הקהתי' ח"ד סי' יג וז"ל: 'אם כי לא מפורש בשו"ע איסור לאשה שתרכוב על אופניים... מכל מקום כל בר דעת מבין דרכיבה על אופניים נוגדת דרכי הצניעות, ואין צריך ראיות והסברים']

אמור מעתה: לא נכון לומר: לבוש צנוע הכוונה היא לבוש על פי ההלכה, אלא ההיפך הוא הנכון: ההלכה אומרת שצריך להתלבש בצניעות. הצניעות היא מציאות, והיא מובנת במובנה הפשוט.

ומצינו בזה דברים נחרצים מאת הגאון הגדול **רבי יצחק זילברשטיין שליט"א**, כפי שהובא בספר 'עלינו לשבח' (דברים עמ' תקנא):

"המונח 'צניעות' איבד מזמן את משמעותו הפשוטה, הכל כך פשוטה: לא למשוך את העין, לא לגרות את תשומת הלב. מי שאינה מאמצת את הכלל הזה בהלכות הצניעות שלה לא התחילה אפילו לקיים את מה שהתורה דורשת ממנה בעניינים אלו שהם יסוד היסודות של הבית היהודי בפרטות, ויסוד היסודות של האומה היהודית בכללות.

יכולה אשה שתלך עם בגד התפור לפי כל כללי האורך והרוחב שפרסמו הרבנים ומורי ההוראה, ויכולה היא גם לחבוש לראשה פאה כזו שאף שעה משערות ראשה לא תבלוט ממנה החוצה,

נאמר במשנה במסכת סוכה (אג): "במוצאי יו"ט הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול", ומבאר הגמרא "מאי תיקון גדול, אמר רבי אלעזר כאותה ששנינו חלקה היתה בראשונה והקיפיה גזוטרטא והתקינו **שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה**", והיינו כדי שלא יבואו לידי קלות ראש, כמבואר בברייתא שם. ושואלת הגמרא 'והיכי עביד הכי [שהוסיפו ושינו כלום על בנין שלמה - רש"י], והכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל [כל מלאכת התבנית שהודיעו הקב"ה ע"י גד החוזה ונתן הנביא - רש"י], אמר רב קרא אשכחו ודרוש וספדה הארץ... משפחות בית דוד לבד ונשיהם לבד, אמרו והלא דברים ק"ו ומה לעתיד לבוא שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד עכשיו שעוסקין בשמחה ויצה"ר שולט בהם על אחת כמה וכמה".

והכוונה בזה כפי שביאר ב'אגרות משה' או"ח ח"א סי' לט וז"ל: "ופשוט שכוונת התירוץ הוא **שלבן הוא כמפורש שצריך לעשות הזיזין והגזוטרטא...** והוי ג"ז ממילא בכלל הכל בכתב".

וצריך ביאור, אם כן מדוע כשפירט הנביא את צורת הבית ותבניתו התעלם מפרט זה והשאיר לנו לדרוש הדבר בעצמנו? והלא כיון שהוא בכלל 'הכל בכתב' ובכלל עצם צורת הבית לכאורה היה לו לנביא לומר זאת בפירוש כחלק מפירוט צורת הבית:

ושמענו בזה רעיון נפלא, שבאו ללמדנו כאן **בנין אב לכל עניני הצניעות**, שאין לו לאדם להמתין ולצפות להוראה מפורשת על כל דבר, וישנם

דברים שעל האדם להבין מעצמו שיש בהם חוסר צניעות, גם אם לא אומרים לו זאת בפירוש. דבר שהאדם יכול להבין מדעתו שיש בו חוסר צניעות - עליו להימנע ממנו, ואל לו להמתין להוראה מפורשת.

ואכן מצינו בענייני הצניעות שיש משקל גדול לדברים שניתן להבין לבד שהם אינם צנועים, דהנה ענין "דת יהודית" פירש רש"י בכתובות עב. "שנהגו בנות ישראל **ואע"ג דלא כתיבא**", ודת יהודית' כולל גם דברים שהם פריצות גמורה האסורה מדאורייתא משום לפני עור, ראה מה שכתב מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

"המונח 'צניעות' איבד מזמן את משמעותו הפשוטה, הכל כך פשוטה: לא למשוך את העין, לא לגרות את תשומת הלב"

אבל אם הביגוד או הפאה שלה מושכים את תשומת הלב - כבר היא אינה בגדר אשה צנועה, שכן היא גרמה במו בגדיה ופאותיה שאנשים יביטו בה!"

את היחס האמיתי לתקנוני הצניעות הגדיר הגאון הרב מנחם שטיין שליט"א, (בדבריו שהובאו ב'מוסף שבת קודש' פרשת ואתחנן תשס"ח), וכה דבריו:

"לדעתי, תקנוני הצניעות - בוודאי שהם חשובים, אבל הם בבחינת מקל הליכה לעיוור. סימני דרך למי שלא רואה. אבל אדם ער המתבונן מרגיש את הפנימיות שלו, וכשיש פנימיות יש צניעות".

משמעות הדברים היא כי העובדה שכיום אנו זקוקים לתקנוני צניעות היא תעודת עניות עבורנו, היא מעידה על כך שרגשי הצניעות שלנו רדומים, ובנושא זה אנו "עיוורים" ואיננו מסוגלים לראות ולהבין לבד מה צנוע ומה לא.

אין ספק שעיוור - כל עוד הוא עיוור - מוכרח הוא להיעזר במקל הליכה, אך עיקר עסקו צריך להיות באופני רפואתו, על כך הוא נדרש לתת את דעתו, כיצד יצליח להתרפא מעוורונו ולהתחיל לראות בעיניו.

וכה דברי הרבנית יפה תחילי, אשת המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל, (בראיון לגליון 'קנה מידה' שי"ל לפני כ-15 שנה, גליון מס' 5): "פעם התלבשה כל אחת כפי שהיא הבינה, אבל רצו ללבוש צנוע, רצו להיות צנועות, הבנות והנשים הרגישו בעצמן שכן מתאים וכך לא. היה יותר רגש. היום כשהרגש חסר אז טוב שיש כללים והלכות ברורות. חייבים להקפיד עליהם. כך בעזרת ד' אחרי הפעולות נמשכים להלבבות, וגם הרגש לצניעות יתחזק בעקבות

כך וישפיע על ההתקדמות".

להשלמת הענין נביא בזאת מדבריו של הגאון הגדול רבי נתן גשטטר זצ"ל, בקונטרס 'מבעד לצמתך', (נדפס בספרו 'להורות נתן' סוף חלק ה'), פרק ה' אות ג':

"ואף דלא נזכרו ברמב"ם ובשו"ע בהדיא שאסור לאשה להשמיע קולה בפני אנשים... הנה באמת גם לא נזכר בהדיא ברמב"ם ושו"ע דאסור לאשה לצאת בבגדי פריצות, ורק ממילא נשמע מהא דמבואר באה"ע לענין שיוצאת בלא כתובה, שכתבו דאם טווה בשוק וורד וכיו"ב כנגד פניה על פדחתה או על לחיה כדרך שעושות העכו"ם הפרוצות או שטווה בשוק ומראה זרועותיה לבני אדם הו"ל עוברת על דת יהודית שהיא מנהג הצנועות שנהגו בו בנות ישראל ויוצאת בלא כתובה... אבל יסוד הדין שהאשה אסורה לצאת שלא בצניעות לא נכתב בהלכה מיוחדת. והטעם נראה פשוט, כמש"כ הרמב"ם בפירוש המשניות מנחות פ"ד וז"ל "והמשנה לא דיברה על אלה המצוות [צניעות תפילין ומוזון] דבר מיוחד לכלול דיניהן עד שיהיה חייב לפרש אותן, וסיבת זה בעיני, לפי שהיו הדברים האלה מפורסמים בזמן חיבור המשנה והיו ענינים ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל, ואין ענין מהם נפלא משום אדם, ועל כן לא ראה לדבר בהם, כמו שלא הסדיר התפילה

ר"ל נוסחה ואין יתנהג שליח ציבור, לפי שהיה מפורסם ולא חיברו בזה סידור אבל חיברו ספר גמרא וביאורו" עכ"ל, וכמו כן ענין הצניעות נתפשט בישראל מאז ומעולם, ואיסור הפריצות היה מפורסם לכל עד שלא היה צורך להשמיע את האיסור דאסור לצאת בבגדי פריצות, והפחיתות והנזק שבזה היתה מודעת על פני תבל".

"אין ספק שעיוור - כל עוד הוא עיוור - מוכרח הוא להיעזר במקל הליכה, אך עיקר עסקו צריך להיות באופני רפואתו"

סיפור חיזוק

מִרְן הַחֹתֶם סוֹפֵר זצ"ל

כי יפת מראה אנכי, ורואי בחוץ קלי הדעת יביטו יראו בי ונוקשו ונלכדו בהרהורי עבירה, וכן אירע לי גם עתה בלכתי בשוק, ואתחלחל על הדבר הזה ובמסתרים תבכה נפשי על כי הנני אבן נגף ומכשול לרבים, ובצר לי על זה התפללתי אל ה' שיסיר אור פני ממני ולא תבוא עוד תקלה על ידי.

ויתפעל אביה הקדוש מאד לשמוע מליה, ויאמר לה ברוכה את בתי לה' היטבת כל אשר דברת, ומאחר שכוונתך לשמים גם אני אבוא אחרייך ומלאתי את דבריך. יתן ה' שאלתך אשר שאלת מעמו, ועתה הנך הרה ויולדת בן, ותחת אשר את מוותרת על אור פנים גשמיים תזכי לבן מאיר עיני ישראל בתורתו וצדקתו ויהי לה בן, כי בזמן קצר אח"כ נחלתה קשה, ואם כי שבה לאיתנה כבראשונה, בכ"ז פניה לא היו לה עוד פנה הודה פנה זיוה, ואחר זה נולד לה אבא מארי הגה"צ זצ"ל, אשר היה מופת לרבים בגדולת תורתו וקדושתו הנשגבה, ככל אשר דיבר לה מלאך ה' קדושת זקני זצ"ל".

(ספר 'אגרות סופרים', חלק ר' שמעון סופר, עמ' 7)

"אציע מה שאמר לי... הרב המאוהב החו"ב מהו' יוסף נחמיה נ"י... בן הגה"צ מהו' עקיבא קורניצר זצ"ל מקראקא וז"ל:

מקובלני מבית אבא זצ"ל, שזקנתי הצדקת מ' גיטל ע"ה היתה יפת מראה מאד, ובצדקתה הגדולה הסתירה עצמה בכל האפשר מעין רואים ולא יצאה בשוק רק בהכרח גדול. ופעם אחת בלכתה ברחובות קריה הרגישה שאיש אחד אוחז דרכו אחריה, ולמרות כל תחבולותיה להסתתר מפניו הוא עקבה ישמור וחותר בכל עוז להביט בפניה, ותצטער על זה מאד, וכשובה לבית אביה לקחה ספר התהילים שבו היה רגיל אביה הקדוש [החתם סופר זצ"ל] להתפלל בכל עת מצוא, ותבך ותתחנן לפני ה' להסיר ממנה יפי פניה.

וכבוא אביה הקדוש לבית וימצאה עומדת בזוית ומתפללת ודמעות שליש על לחיה, ויחרד על המראה ויאמר בתי למה תבכי מרה ולמה ירע לבבך, ותען ותאמר הנה נא ידעת אבי אומרים עלי

עיון דשמעתא

מאת הרב מאיר גרין שליט"א

בשוק אחת פנויה ואחת אשת איש, ולא תלך אשה בשוק ובנה אחריה גזירה וכו', עכ"ל. הרי משמע שאינו אלא מדרבנן בעלמא, ואינו איסור גמור.

ונראה שהפוסקים דלא ס"ל הכי בדעת הרמב"ם, סברי שדבריו בהלכות אישות הם עיקר, ומה שבהלכות איסור"ב כתב בלשון שמשמעו דאין כאן אלא דין דרבנן בעלמא, היינו משום ששם מיירי בהולכת בקלתה על ראשה, שמבואר בגמ' דאינו אסור אלא משום דת יהודית, וכמו שכתב גם הרמב"ם בהמשך דבריו בהלכות אישות (שם הל' יב) וז"ל, ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת יהודית, יוצאה לשוק וכו' וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים אף על פי ששערה מכוסה במטפחת, עכ"ל. [ופי מטפחת היינו קלתה שבגמ' שזהו כיסוי עם נקבים, כ"כ הב"ח באהע"ז סי' קטן] וכך גם מוכח בלשונו שהרי את האסור משום דת משה הגדיר 'שער ראשה גלוי', ורק לדת יהודית קרא 'ראשה פרוע', וא"כ כשכתב בהלכות איסור"ב לשון ראשה פרוע, משמע דמיירי באופן שאינו אסור אלא משום דת יהודית, כלומר ששערה מכוסה במטפחת אלא שאין על ראשה רדיד ככל השנים.

הנה מכל פרטי ההלכות של הלכות צניעות הנשים, יש חיוב אחד שמפורש בגמ' שהוא מדאורייתא, וזהו דין כיסוי הראש, כלומר איסור היציאה לרה"ר בפריעת הראש, וכך אמרו חז"ל במסכת כתובות (דף עב.) ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב "ופרע את ראש האשה" ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש.

וכן מבואר בפוסקים להדיא שזהו איסור תורה, כמו שכתב החיי אדם (כ"ד סעי' ה) וז"ל, שערות בנשים ערוה ואסור בדברי תורה, ודוקא מנשואות שיש בהם איסור תורה לילך בגילוי מדכתיב ופרע ראש האשה מכלל שהיה מכוסה, עכ"ל. וכ"כ המשנ"ב (סי' ע"ה ס"ק י) וזה לשונו, ודע עוד דאפילו אם דרך אשה זו וחברותיה באותו מקום לילך בגילוי הראש בשוק כדרך הפרוצות אסור וכו', כיון שצריכות לכסות השערות מצד הדין [ויש בזה איסור תורה מדכתיב ופרע את ראש האשה מכלל שהיא מכוסה], עכ"ל.

אמנם התרומת הדשן (סי' רמ"ב) כתב דשיטת הרמב"ם היא שזה איסור דרבנן שיש לו רמז מן התורה, וצ"ב מדוע לא ציינו הפוסקים דבר זה דלשיטת הרמב"ם אין זה איסור תורה ממש, ולא זו בלבד אלא שהחפץ חיים בספר 'גדר עולם' (פ"א) כתב בזה"ל, וכן כל הפוסקים ראשונים ואחרונים כולם העתיקו דבר זה לדינא דאם האשה יוצאת לשוק ושערותיה מגולין היא עוברת בזה על איסור דאורייתא.

ובאמת שבשו"ת משפט צדק [תלמיד העצמות יוסף] תמה על דברי התרומת הדשן, וכתב שלא מצא ברמב"ם דבר זה שאין זה אלא מדרבנן, ואדרבה משמעות לשונו של הרמב"ם בפרק כ"ד מהל' אישות (הל' יא) שזהו איסור תורה, שהרי כתב וז"ל, ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת משה, יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי וכו', עכ"ל. ובסוגיא בכתובות (ע"ב) מבואר שדת משה נאמר על דברים האסורים מן התורה, וא"כ מצוה לישב דברי התורה"ד היכן ראה ברמב"ם דאינו אלא איסור דרבנן.

ונראה שהתרומת הדשן למד זאת מלשון הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה (פ' כ"א הל' שכתב, לא יהלכו בנות ישראל פרועי ראש

לעיון

הנה נתבאר שלמדו חז"ל בגמ' בכתובות (דף עב.) את חיוב כיסוי הראש לנשים מן התורה מדכתיב בפרשת סוטה "ופרע את ראש האשה", וצריך עיון מדוע לא אמרו גם על חיוב כיסוי הגוף שהוא מדאורייתא שהרי בגמ' בסוטה (דף ה.) אמרו ת"ר ופרע את ראש האשה אין לי אלא ראשה גופה מנין ת"ל האשה, הרי שדרשו חז"ל מהתורה שהכהן מגלה גם את גופה של הסוטה וכמבואר במשנה שם (דף ד.) וכהן אוהז בכגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבה, וא"כ מדוע לא נלמד מכאן גם לחיוב כיסוי הגוף מדאורייתא.

ניתן לשלוח תירוץ לקושיא וכן שאר הערות והארות בכתובת: x0527160888@gmail.com

דברי רבותינו

הרב יהודה ברנשטיין שליט"א

מצות כיסוי הראש בנשים - טעם המצוה

מדברי הראשונים והאחרונים להלן רואים בבירור שטעם האיסור לצאת כשראשה מגולה הוא פריצות וחוסר צניעות.

הרא"ש (כתובות ס"ו ט'): "האי דעוברת על דת משה ויהודית אין לה כתובה, היינו דבבר שהיא מכשילתו כגון שהאכילתו חלב או דם, אבל אם היתה עוברת בשאר עבירות כגון שהיא עצמה אכלה דבר איסור לא הפסידה כתובתה. ודת יהודית (דהיינו, יוצאה וראשה פרוע...) משום חציפותא ומשום חשד עבירה הוא דמפסדה" המאירי: משנה כתובות עב: "ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית... ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וכו' וכתב המאירי: ואחר כך פירש פרטים שבדת יהודית וכולם עניינים של צניעות, ומתורת שהם דברים של פריצות ויוצאים מהם דרכים ושבילים לעבירה וכו' " (כתובות עב)

פסקי הרי"ד (שבת טז): (רבי ישעיה די טראני) "שאין דרכה של אשה לגלות שערה משום פריצות"

מעלות המידות (פרק ט'): (לרבי יחיאל ב"ר יקותיאל תלמיד הריב"ן ושיבולי הלקט) "שכן שערות האשה הן פריצות וערוה, ומרגילין את האדם להרהור ותאוה"

תרומת הדשן (סימן י'): "ודאי איסור גילוי הראש איננו אלא משום פריצות דגברי".

בעל הלבוש (אישות אבן העזר כ"א ס"ב): "לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחת פנויה ואחת אשת איש, שזה הוא פריצות לאשה". שו"ת מים רבים (לרבי רפאל בן אלעזר מלדולה): "וטעם איסור פריעות ראש, הוא משום דשיער באשה ערוה והוי פריצותא". (סימן כח)

שו"ת שנות חיים (סימן שטז) (לרבי שלמה קלוגר): "דהרי עיקר האיסור שלא תצא האשה בשערה, מכח שיבוא לידי הרהור דברים בה ולידי פריצות החיד"א: "מאחר שחיה גרמה שיהיה יצה"ר, צריכה היא להיות עטופה (בושה לצאת בראשה פרוע, עירובין ק), שלא יתגרה יצה"ר באדם הרואה אותה" (בספרו "כסא רחמים" על אבות דרבי נתן)

החפץ חיים (בהקדמה לספרו 'גדר עולם'): "הנה מבואר בדברי חכמינו ז"ל גודל האיסור של האשה שיוצאה בשוק וראשה פרוע דהיינו ששערותיה מגולות בלי כיסוי מה ששני העם אשר אנחנו יושבים בקרבם גם כן נזהרות מזה - מצד הצניעות כידוע"

והאר עינינו

הרב יוסף גולדשמיט שליט"א

ראשית העבודה - להתרחק ממקום הנסיון

ראשית העבודה בשמירת העינים היא, למעט ככל האפשר מלהימצא במקומות שמצויים שם נשים, דאל"כ לא יועיל לו שיעצום את עיניו, דמ"מ נקרא רשע על עצם הליכתו לשם כמבו' בב"ב (טז), כי בכניסתו לשם מראה בעצמו שאינו חושש לכל העוון כראוי ואין לו יראת חטא כ"כ. ועוד, שהאוויר שם מורעל בטומאה וזה משפיע לרעה על כל מי ששוהה שם.

דבר זה כולל לא ללכת ברחובות מסויימים כמו כבישים ראשיים אם יש לו אפשרות ללכת במקום אחר, וגם להימנע [עד כמה שניתן] מללכת ברחוב בשעות מסויימות כגון אחרי הלימודים וכדו'. והאריך בזה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בשיחות מוסר (תשל"א שיחה ו) ע"ש, ומסיים שם "שכלל זה הריהו טכסיס ראש וראשון במלחמת היצר".

הגר"א קוטלר זצ"ל ראש ישיבת קלצק התגורר בעיר זו בבית שעמד רחוק מבנין הישיבה. ומכיון שהדרך הראשית היה בה נסיונות של שמירת העינים, העדיף להגיע אל הישיבה דרך חצרות הבתים. וכך היה מדלג מחצר לחצר ולפעמים אף היה צריך לקפוץ מעל כמה גדירות, עד אשר היה מגיע לישיבה. פעם שהו אצלו בביתו שני בחורים, ולאחר שהפליגו בשיחת לימוד הבחינו שהזמן כבר קצר מאד לפני הסדר בישיבה. ר' אהרן הזדרז לצאת ושאל אותם אם הם רוצים ללכת אתו בדרך שהוא רגיל ללכת בה. אלה לא יכלו לסרב והשיבו בחיוב. הם יצאו אתו וקפצו כך מחצר לחצר עד שהם התקרבו לחצר אחת שבה היו כלבים גדולים ועזים. שני הבחורים נעצרו ואמרו לראש הישיבה "עד כאן, איננו הולכים יותר, אנחנו מפחדים מהכלבים הללו שמסוגלים להרוג בני אדם". נפנה אליהם ר' אהרן ואמר "אתם מפחדים, החזיקו נא בשולי מעילי ואזי אין לכם מה לפחד ותוכלו לעבור בשקט דרך החצר".

שני הבחורים נשמעו לו וכל אחד תפס באחד מכנפי מעילו וכך עברו את החצר והכלבים שתקו ולא חרצו לשון, ע"כ. וכך אחז"ל (ברכות סא). יהלך אדם אחורי ארי ולא אחורי אשה.

קדושת האדם כולה תלויה בעינים

איתא במדרש תנחומא (קדושים) משל למלך שקידש אשה, אמר לה הואיל ונתקדשת לשמי אני מלך ואת מלכה, כך קדשם הקב"ה לישראל ואמר להם: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. למה, כי קדוש אני ה' ע"כ. כלומר, כיון דבמתן תורה היה קידושין בין ישראל להקב"ה, צריכים גם ישראל להיות קדושים, כי חיבורנו עם הקב"ה בעוה"ז תלוי במדת הקדושה.

וכן השגחת הקב"ה על כלל ישראל תלוי במדת הקדושה. כידוע מה שאמר הח"ח זצ"ל על הפסוק "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", שהאסון הגדול ביותר שיכול לקרות לעם ישראל הוא שהקב"ה עוזב אותנו, "הסתרת פניך הייתי נבהל", וזה תלוי בשיעור הקדושה אצל ישראל, ולכן כל הידור שנוכל לעשות בתוספת קדושה, כדאי מאד, וזוכים יותר לקרבת ה' והשגחתו.

וגם בעוה"ב תלוי הכל במדת הקדושה, כמש"כ הח"ח זצ"ל (תורה אור פ"ז) שמדרגת האדם וקרבתו לאלקים בעולם הנצח, תלוי באור קדושת נפשו אשר נתקדשה בעוה"ז ע"י התדבקותה בתורה ובמצוות, כי לפי ערך קדושתה כך היא ראויה להתקרב לקדושתו יתברך.

והובא בשם הגר"א על הפסוק (בראשית לח) "איה הקדשה היא בעינים" שקדושת האדם כולה תלויה בעינים. ומשמע מזה דכדי להגיע לקדושה צריך להתחיל עם קדושת העינים, וכבר כתב כן להדיא הראב"ד (בעלי הנפש שער הקדושה) שהראשון לכל הגדרים הוא שמירת עינים, כי אם עיניו שמורות לבו שמור, ומתוך שעניו ולבו שמורים כולו שמור.

השיחה השבועית

מאת הרב יחיאל יעקובזון שליט"א

דור חדש

„ושבתם וראיתם בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו“

שיחה מאלפת בעניני מצב הדור - מאת המחנך הרב יחיאל יעקובזון שליט"א

“זה מה שהגמרא אומרת על הפסוק של ‘ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו’.

ושואלת הגמרא היינו צדיק היינו עובד אלוקים, היינו רשע היינו לא עבדו, יש כאן לכאורה כפילות, אז הגמרא אומרת אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד. [מה באמת הפשט בזה, יש הרבה פירושים על זה, מה זה 'מאה' ומה זה 'מאה' ואחד, אבל מעבר לכל הפירושים זה פשוט שהגמרא מביאה רק דוגמא, הרי לא מדובר רק על השונה פירוק, זה נאמר על גברים ועל נשים, על כולם]. - כשיבוא משיח, יהיה בירור בין מי ששומר מצוות למי שלא שומר מצוות. זה הפשט הפשוט 'בין צדיק לרשע'. ויהיה עוד בירור נורא ואיום בתוך הציבור של השומרי מצוות, בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו, הפשט הוא - שיתברר שיש מציאות מזעזעת שיהודי לכאורה שומר כמו שכולם שומרים, מדקדק מהדר מחמיר, הכל הוא עושה, אבל הוא לא עובד ה'. זה יהיה המבחן הגדול ביותר!”

ואז שמעתי לראשונה, וזה היה כמעט נבואה, שתהיה תנועה של בעלי תשובה. ועל הדבר הזה עצמו שמעתי מהגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, הוא אמר לי: “זה דור של בירור, הרבה לא אשמיים בזה שהם היו מעבר לגדר, אז הקב"ה מושך אותם כמעט בעל כרחם (לכל אחד מהבעלי תשובה יש הסברים למה הם חזרו בתשובה, יש להם הסברים, אבל למה באמת הם חזרו בתשובה, זה לא הגיוני). אבל, יש הרבה נשמות בפנים שאף פעם לא בחרו להיות בפנים, ואז יש נסיון - יש כאלה שנפלטים. ויותר קשה - אלה שנשארים בפנים, וליבם בל עמם". פירוש, הם 'בזרם החרדי', כך קוראים לזה היום. הם בתוך הזרם, לא כדאי להם, או שהם לא רוצים להילחם, או שלא משתלם להם, או אין להם אומץ לצאת

אני רוצה לתת לכם תמונה מה ששמעתי מזקני הדור: - הייתי ילד בגיל ישיבה קטנה, היה בשכונת מגורי, בבית וגן, יהודי ת"ח גדול, נסתר. לא הכירו אותו בתור ת"ח, קראו לו חכם סולימן דוד ששון. הוא היה מיליארדר אדיר, החזיק את עולם התורה באירופה, אבל לא ידעו שהוא ת"ח. ואני, כיון שאבא שלי דחף אותי בעקבותיהם של זקני הדור שהיו באותה שכונה, גיליתי שהוא לומד בלילות חברותא, לילה אחד הוא למד עם רבי אליהו לופיאן זצ"ל, ולילה אחד למד עם מרן הרב אברמסקי זצ"ל. היו גם שמועות שהוא למד עם האדמו"ר מאמשינוב הזקן, אבל זה אני לא יודע.

גם שמעתי שבחול"ל הוא למד בקביעות עם הרב דסלר זצ"ל. אמרתי, אם יש לו חברותות כאלה טובים אז למה לא איתי... אז ביקשתי ממנו, בתמימות, ממש בתמימות, וכיון שהוא היה צדיק גדול וגם עניו גדול, והוא לא ידע להגיד לא, אז הוא אמר 'כן'. כל שבת שהייתי חוזר מהישיבה, פעם או פעמיים בחודש, הייתי יושב איתו שעתים ולומד

פעם אחת התלוננתי בפניו על הקושי שהיה לנו, ילדים חרדים בירושלים לפני דור. השנאה שהיתה ברחוב החילוני [היום זה לא קיים בכלל, זה לא מענין אותם היום כן דתי או לא דתי, העיקר הפיצה - טובה או לא טובה זה מה שחשוב] לא היתה מציאות שאנחנו נעלה לאוטובוס ולא היה לפחות מישהו אחד שיעשה איזה פרצוף, שיתרחק, שהנהג לא יגיד מילה... פעם אחת היה איזה מקרה, הפגנה, לא זוכר בדיוק מה היה, וסיפרתי לו. אז הוא אמר לי, - "תדע לך שהקב"ה 'מאמן' אותך לקראת עבודת ה' שתהיה לך כשתגיע לגיל בינה. הקב"ה מאמן אותך, כי כשאתה תגיע לגיל בינה המלחמה האמיתית של עובד ה' לא תהיה עם השפעת החברה החילונית אלא עם השפעת החברה הדתית, שומרת המצוות, וכך הוא הסביר:

ענשיו גדל
דור חדש, אני
מכיר אנשים
- הוא מדקדק,
הוא מחמיר,
הוא מהדר,
ואין לו שום
קשר לקב"ה.
'טכנוקרט של
השו"ע'

זה לא בלעך זה פלטניום - פלטת החימום המהפכנית לגז
מגוון מידות לכל סוגי הכיריים // שירות משלוחים מהיר // למוקד ההזמנות: 055-6760898

טל: 055-6760898

אנחנו לא יודעים. - אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים. אתם חייבים להדריך אותנו! אנחנו לא יכולים להשאיר ככה! [זה לא הרב הראשון שאמר לי שהוא לא יודע, זה השני, רק הראשון אסר עלי להגיד בשמו. הוא היה אפילו מנהיג ציבורי יותר ידוע בעולם של עובדי ה', אבל הוא לא התיר לי להגיד בשמו].

ואז הוא אמר, - "כשאני אומר שאני לא יודע מה להגיד לכם, הפשט הוא שבתור אנשי ציבור אני לא יודע מה להגיד לכם מה לעשות עם הציבור, אני לא יודע מה להגיד לכם... אתה והחברים שלך תצטרכו לעלות על הבמות ולצעוק את הדברים האלה, ויזרקו בכם חיצים ובליסטראות. ואני לא יודע אפילו אם זה יועיל, אני לא יודע אם זה יועיל. זה יועיל רק לאותם שבליבם יודעים שזו האמת - לחזק אותם פשוט. אבל אם תעזור לשנות מישור - ספק גדול אצלי."

"אבל אתה רוצה לדעת באופן פרטי (בתור יחיד), אני חייב להדריך אותך באופן פרטי. אתה, תרשום על כתלי ביתך את הפסוק, 'כי כל העמים ילכו איש בשם אלוהיו, ואני וביתי נעבדה את השם'. אתה תשתייך לציבור, אתה לא יכול בלי, כך גזרה חכמתו יתברך. אתה צריך את מוסדות החינוך, אתה צריך את ההכשרים, אתה צריך את המנין, אתה צריך את הכל, אבל אתה תהיה בעיגול סגור הרמטי בתוך הזרם. - לא מתמזג ולא מיטשטש, ולא נהפך ל'דייסה' הזו שנקראת 'ציבור'."

"למעשה, כלל! כל דבר שפשוט וברור לך שאין רצון הקב"ה שתעשה אותו, אבל 'כולם עושים אותו', [אם יש לך ספק - תשאל רב]. אם אין לך ספק, - ברור שאין רצון הקב"ה שתעשה, אבל 'כולם' עושים, - תזהר מהפח הזה יותר מדברים אחרים בעבודת ה', כי זה הניסיון של הדור. תתרחק מזה כמו מאש! ואל תיבהל ממה שכולם עושים."

"ואפילו אתה יודע שאותו אחד שלא מקפיד הוא אולי עובד ה', אבל אתה - אל תיפול בפח הזה! - כולם! היה מעשה עם הנודע ביהודה, - הנודע ביהודה שמע פעם משהו בבית המדרש קורא לשמש בכינוי (בצורה לא מכובדת), מספרים שהוא ממש הזדעזע. הוא החזיר ורעד, עד שהוא הצליח לדבר - 'אתה עובר איסור דאורייתא! איך אתה עושה את זה?! אז אותו יהודי בשביל להתנצל הוא אמר 'כולם קוראים לו כך', אמר לו הנודע ביהודה - 'יש מקום בגנינום לכולם! כולם עושים - וכי צפוף שם, מה זה כולם?! (עד כאן המעשה עם הנודע ביהודה, ואז הרב זצ"ל סיים) - אנחנו נמצאים בדור שהניסיון הגדול ביותר זה 'כולם!', ע"כ."

אחרי הרבה מאד שנים, כמעט עשרים וחמש שנה, הייתי לפני הגאון הרב יואל קלופט זצ"ל, אב"ד של חיפה, - חוץ מהגאונות המדהימה שלו בנגלה, הוא נחשב בעולם הליטאי 'המומחה' בתורת הנסתר. סיפרתי לו את הדברים, והוא אמר לי, "כנראה שאתה היית צעיר לימים אז, ולכן הרב זצ"ל לא אמר לך את כל האמת. כי האמת היא שעל פי דרך הטבע מאד עלול להיות, קרוב להיות, שהרוב של שומרי מצוות לא יהיו עובדי ה'! [רוב זה לא רק תשעים אחוז, מספיק גם חמשים ואחד אחוז]. הקב"ה יוביל את המהלך של הנסיונות של הדור, שמי שלא יהיה עירני, ולא יהיה מוטרד, ולא יפריע לו השאלה האם אני עובד ה' או לא עובד ה', בפשטות - הוא יפול בפח הזה! יפול בפח הזה!"

אז אני שאלתי אותו מה אנחנו עושים? מה צריך לעשות? הוא אמר לי דברים הרבה יותר חמורים. הוא אמר, - "אני לא יודע. אנחנו [על זקני הדור], עלינו נאמר 'ותשחק ליום אחרון' [זה היה שנה וחצי לפני פטירתו]. לא בגלל שאנחנו בטוחים בחלקינו בעוה"ב, אלא בגלל שאנחנו כבר לא יודעים מה לעשות בעולם הזה. אני הגעתי לכאן, החזו"א זצ"ל שלח אותי, ציוה אותי לשבת כאן להיות אב בית דין, להיות פוסק להנהיג קהילה. השתדלתי למלא את התפקיד הזה,

קשה היה לי, השתדלתי למלא אותו באמונה. היום אני לא יכול, אני לא מבין את הדור הזה."

"גם לנו היה קשה כשהיינו ילדים, כל דור היה לו את הניסיונות שלו, אבל היה ברור איפה היצר הרע ואיפה היצר הטוב. היינו מברכים 'המבדיל' בכוונה אמיתית. הניסיונות שלנו היו - ללכת לחידר רעבים. אני חמש - שש פעמים התעלפתי מרעב. הילדים היו מפחדים פחד מות מה יקרה למשפחה, מתח, קשה מאד, בפרט בירושלים. אני זוכר - כשהתחלנו ללמוד פרק 'האשה שנתארמלה', שלשה ילדים בכיתה התחילו לבכות, כי אבא שלהם חולה ואז לא ידעו כל מחלה איך זה יגמר. אבל היה ברור איפה הם ואיפה אנחנו."

"עכשיו גדל דור חדש, אני מכיר אנשים - הוא מדקדק, הוא מחמיר, הוא מהדר, ואין לו שום קשר לקב"ה. 'טכנוקרטי של השו"ע'. יש לו תקנון, הוא חי לפי התקנון... אבל הלב, איפה הלב?"

אני אומר את הדברים קצת פחות חריף ממה שהם נאמרו, אני אומר זאת בעדינות, אבל הדברים היו קשים, ממש קשים!

אמרתי לו, 'כבוד הרב, אתם לא יכולים ללכת ולהשאיר אותנו ולהגיד

אתה והחברים שלך תצטרכו לעלות על הבמות ולצעוק את הדברים האלה, ויזרקו בכם חיצים ובליסטראות. ואני לא יודע אפילו אם זה יועיל

סיפורים קטנים - ישועות נענקיות

הפצע באוזן שמאן לעבור היה מחשיד מאד. הרופא שבדק החמיץ פנים ואמר בשקט את המילה המפחידה "מלומניה". לא הייתי צריכה יותר מדי לחשוב, החלטתי במקום, אני מחליפה את הפאה למטפחת, הבריאות של בעלי יותר יקרה לי מהכל. נס של ממש, זה לא התפשט, לא היו גרורות, ומלבד ניתוח אחד להוצאת הגידול לא היה צריך שום טיפול נוסף. בעלי בריא ושלם הקב"ה ריחם עלי ושבועיים לאחר מכן התעוררה הבעיה של העבודה זרה בפאות, ואז כולם החליפו. הרגשתי שבזרם העולם שראה את הקושי שלי, רצה להקל מעלי וסיבב את כל העניין הזה בצורה כזו שלא אצטרך להתמודד לבד מול עולם שלם של משפחה חברות ומכרות. וגם כשכולן חזרו אחר כך לפאה, כבר

הכאבים היו נוראיים, הנשימה היתה קשה במיוחד, אישפוז דחוף בעקבות דלקת ראות וטיפול רפואי מוטעה. לאחר מכן שורה של בדיקות ואז קרה הנורא מכל, אחת הבדיקות העלתה שמדובר בשתי גושים בראות ובכליות, הפחד היה גבוה מאד, חיפשתי מה אני יכולה לעשות? איזה השתדלות רוחנית תועיל עבורי בשמים כדי לזכות לישועת ה'? בחסדי ה' קבלתי על עצמי להקריב קרבן גדול לה' והחלפתי למטפחת. זה היה מאמץ זאת היתה מסירות אבל זה היה שווה. ברוך ה' הכאבים נעלמו. הלכתי לעשות בדיקות חוזרות, חיכיתי בחרדה גדולה אבל גם בתקווה עצומה כי ידעתי שהקרבן אותו הקרבתי בודאי לא ישוב ריקם, ואכן בחסדי ה' התוצאות הגיעו והשמחה הרקיעה שחקים הכל נקי.

קורות בתינו

סיפורים מהשטח

סיפורם של אברכים שזכו שבביתם עברו לכיסוי הראש במטפחת

הסיפורים מתוך מערכת 'ליבי ער'
8-22-796-074 שלוחה 8.

לעשות רצונך, אני רוצה שב"ב ילכו עם מטפחת, כמו שבטוח שככה עדיף עפ"י ההלכה, וזה מה שעשיתי, התפללתי וביקשתי מהקב"ה. בתקופה מסוימת הגיעה אלינו דודה מאמריקה שהלכה עם מטפחת, ואז אשתי אמרה שזה מוצא חן בעיניה, ואם היא היתה הולכת במטפחת היא היתה רוצה ללכת באופן כזה, למעשה מאז היה התחילה לחשוב על זה ברצינות, ההורים מאד עודדו והעריכו, החברות מאד עודדו אותה, כולם אמרו לה שזה כדאי וראוי, קנינו מטפחות, וקבענו זמן מתי להחליף למטפחת.

ואז ביום הראשון שהיא החליפה, היא באמת היתה צריכה לזה כח ותעצמות, אבל למעשה כולם החמיאו, מאד העריכו, ממש לא האמנו, אפילו נשים שנחשבו פתוחות העריכו את הצעד, ראינו שכל אחד מרגיש בלב שהפאות זה לא בסדר, כל אחד מעריך את מי שעושה את הצעד הזה.

אני חייב להגיד שבעצם זה שהיא החליפה, שזה היה זיכוי הרבים, אחרי שהיא החליפה בן דוד שלי שאל אותי, איך עשית את זה, מה פתאום, מה זה, אמרתי לו אני התעוררתי שזה הדבר הראוי לעשות, ואז שיתפתי אותו בתהליך, דיברנו באריכות, אמרתי לו שבאמת לא דיברתי אף פעם בגנות הפאה, רק דיברתי על החשיבות והחן של המטפחת, ובאמת הבן דוד הזה, אחרי תקופה קצרה הוא זכה, וגם כן אצלו בבית החליפו.

הגלגל המשיך להתגלגל, אחיו הגיע לשאול אותו מה עשית, למה עשית את זה, מה לא טוב בפאה, והוא גם כן התחיל להתעורר שמשוה בפאה לא טוב, אחרי תקופה קצרה החליפו אצלו בבית, ואז ראיתי שלהחליף למטפחת זהו זיכוי הרבים"

(סיפורו של הרב ב. מטבריה)

החליפה למטפחת בעקבות רבנית הקהילה
"אצלי בבית תמיד חלמו על זה, לעשות את השינוי הזה, וכשהיה את הקורונה, וכל אחד חיפש לשפר את מעשיו, חשבו על זה שוב. כשהרבנית של הקהילה שלנו החליפה באותה תקופה למטפחת, אז גם אצלי בבית החליפו בעקבות זה למטפחת."
(סיפורו של הרב ר. מבני ברק)

החלפנו, זכינו!
"אשתי תמיד רצתה ללכת עם מטפחת, כמו שהרבה נשים רוצות ומשתוקקות ללכת עם מטפחת, כיון שהם יודעים והם מרגישים שרצון ה' הוא שילכו עם מטפחת ולא עם פאה, רק שהם מתביישות, כך גם אשתי תמיד רצתה רק הלחץ החברתי מנע ממנה לקום ולעשות מעשה.

ב"ה זכינו שיהודי חשוב עורר אותי על חומרת הענין, דברתי על זה בבית, התלבטנו והתלבטנו, והחלטנו שמתקדמים לכיוון של החלפה למטפחת, עד שהגענו להחלטה שמחליפים, אחר כך החלטנו על תאריך מתי להחליף בעזה", ואכן החלפנו, זכינו!
אשתי חששה מאד מה יהיה, איזה תגובות היא תקבל מכל הכיוונים, ב"ה היו תגובות טובות, עד כדי כך שאשתי אמרה, חבל שהיא לא החליפה לפני זה, היא לא מבינה, זה בכלל לא כזה קשה, זה מאד מאד קל".

(סיפורו של הרב א. מבני ברק)

מהחתונה התפללתי על זה
"מהחתונה התפללתי על זה כמעט כל שמו"ע, אני הזכרתי, ה' אני רוצה

סיפורים קטנים - ישועור ענגקיות

אבא שלי היה אדם חולה ולפתע נוצר צורך דחוף להתחיל עם טיפולי דיאליזה. אבא מאד מאד פחד מהטיפול הבכלל לא נעים הזה, והוא אמר שנבקש מהרופא ארכה של שבועיים. הרופא גיחך, תדעו לכם שזה לא יעזור לכם, אין לאיפה לברוח, במצב כזה טיפול דיאליזה הוא מציל חיים, מוכרחים את זה, אין שום פיתרון אחר.

שמעתי את הדיבורים של הרופא וחשבתי בתוך ליבי, לכם הרופאים אין פיתרון אחר, אבל לי, בת של הקב"ה, לי כן יש פיתרון אחר. החלטתי להסיר לגמרי את הפאה לרפואת אבא שלי, ברוך ה' גם בעלי הסכים מייד, והפאה הושלכה אחר כבוד לפח האשפה.

אחרי שבועיים עם מטפחת צנועה, נכנסנו לרופא לבדיקה חוזרת. הרופא היה המום. מעולם הוא לא נתקל בתופעה כזו. והוא אמר בהתרגשות, הוא לא צריך שום דיאליזה.

היה לי הרבה יותר קל להישאר עם המטפחת, וברוך ה' עד לרגע זה היא היא הכתר מלכות שמעטר את ראשי בשמחה, ובלי שום תחושת בושה.

בתור חוצניקית מה שנקרא עולה חדשה, זרה ולא מוכרת, לא רצו לקבל את ביתי לאף סמינר ידוע עם שם טוב. ולמרות הרבה תחנונים והשתדלויות הבנות נשארו בבית עצובות ומבוישות. עד שהחלטתי להחליף למטפחת לזכות הבנות שלי. שבוע לפני תחילת שנת הלימודים, בדיוק באותו שבוע בו החלפתי, ניסיתי שוב למרות שידעתי שכעת בודאי כבר אין שום סיכוי, מפני שהאמנתי בהשתדלות הרוחנית הרבה יותר מכל השתדלות גשמית וכשאני מלאה באמונה יצאתי לדרך כאילו זו הפעם הראשונה. למרבה הפלא התייחסו אלי מאד יפה הרגשתי ממש אהובה ורצויה ודי במהירות קבלתי תשובה חיובית. מאז ועד היום כל בנות לומדות שם כשהסמינר מרוצה מהן והן שמחות ומרוצות ממנו. תודה לה' יתברך.

הסיפור השבועי

לא חכם לדבר כשאפילו אצלך בבית לא מוכנים לשמוע, אבל הוא הבטיח לו שיברר את הנושא וידבר על כך בשבת הבאה.

ואכן בשבת שלאחר מכן קיים הרב את הבטחתו ופתח את הנושא מהגמרא והשולחן ערוך ועד למציאות העכשווית. העלה צדדים לכאן ולכאן ולבסוף רגע לפני שסיים את השיעור אמר את המשפט, למעשה, אין לי הבנה על מה סומכים המקילים.

הוא ידע שבכל רגע עלול לקום איזה "חוכם" אחד ולשאול אותו כזמרי בשעתו "וזו מי התיר לך" או במילים אחרות, קשוט עצמך תחילה, אבל בפועל איש לא עורר את זה כלל.

כשהוא סיפר בביתו על כל הענין הרבנית נלחצה מאד, היא הבינה שכעת זה הרבה יותר רציני, ואמרה בכאב, דוקא עכשיו כשיש לנו חתונה של הבן הקושי הוא גדול פי כמה וכמה, איך אוכל להראות את פני בחתונה? הרב שמע ושתק.

אבל הרבנית שלא ידעה את נפשה מרוב צער, שאלה בכל הזדמנות שוב ושוב מה עושים? מה הפיתרון? ואז אמר לה הרב, דעי לך, הקב"ה יכול להפוך את כל העולם בשביל שאשה אחת תוכל לכסות את הראש כמו שצריך.

הדיבורים היו נראים כמו איזה ניחום אבלים, איש לא יכל באותו רגע להעלות על דעתו את המציאות החדשה שתחיל להתגלגל במהירות ותהפוך את כל העולם.

הקורונה הגיעה מסין הרחוקה, אחוזי הדבקה גבוהים, מסכות, אלכוהול, שתי מטר, ועוד שלל מושגים חדשים התחילו לרוץ בציבור, והעיר בני ברק נבוכה.

פתאום התחילו לשמוע שישנם הגבלות על כמות המשתתפים ושהאולמות נסגרים, והם התחילו גם להבין שבתונה שלהם תהיה כנראה נוכחות של שתי מניינים בקושי, ושגם זה צריך רחמי שמים מרובים שיעבור בשלווה ללא הפרעות או הלשנות.

עוגמת נפש רבה ליוותה את כל התקופה הזו, אבל באיזה שהוא שלב בעת היא התחילה לחשוב ברצינות מה היא לובשת בחתונה, נצנץ לה פתאום המשפט של בעלה שאמר לה אז, הקב"ה יכול להפוך את כל העולם בשביל שאשה אחת תוכל לכסות את הראש כמו שצריך... הקושי הגדול ירד ונעלם, ובמקומו הופיע כיסוי נקי וטהור ללא כל חשש.

מאוחר יותר גם נודע לה שקורונה זה כתר בלע"ז. מי יודע - חשבה היא לעצמה - אולי הקורונה באה לעולם כדי לעזור לי לתקן את הכתר האישי שלי, שיהיה כתר של מלכות כרצון ה' באמת, מי יודע...

בעוד כלל הציבור שוכח את את מוראותיה של תקופת הקורונה, הרי שישנם כאלו שכנראה לא ישכחו אותה לעולם.

לא, אין הכוונה לאלו שאיבדו את יקיריהם באותה התקופה, על המת דוקא כן יש גזירה שישתכח מהלב, אלא להיפך, הכוונה היא לאלו שמצאו אז את יקיריהם את הבן זוג שלהם והקימו את ביתם בימים ההם, אלו שהתחתנו בגנות או בחצרות, עם תזמורת שקטה שלא ישמעו בחוץ... אלו שהיו צריכים לחשבן עשר פעמים את מי להזמין ולהשתדל מאד לא לכעוס על אלו שבכל זאת העדיפו שלא לצאת מהבית, הם הם אלו שלא ישכחו את הקורונה יותר מכולם. אותם אף אחד לא דאג להרדים ולהנשים, הם נשמו את הדאגות מבוקר ועד ערב, מה יהיה, איפה יהיה, כמה משתתפים יהיו, ובעיקר שהמשטרה לא תהיה וכו' וכו'.

אבל היו גם כאלו שידעו למנף את התקופה הזו ואת סגנון החתונות שהתקיימו אז וזכו לכינוי "חתונות קורונה" כדי להשיג משאלות לב שלא יכלו להשיג בשום זמן אחר, אחד מהם היתה משפחתו של הרב ס.

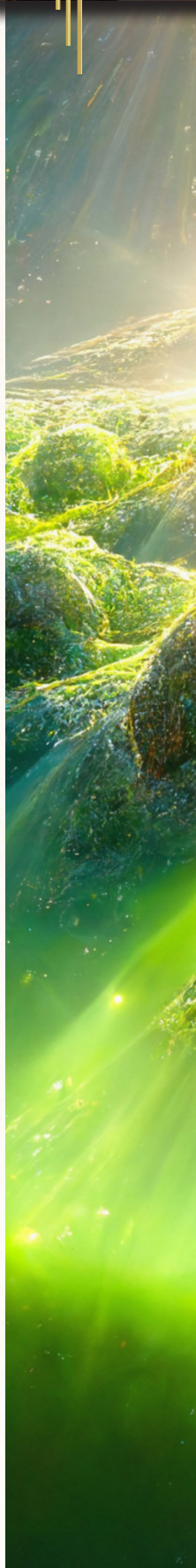
משפחתו של הרב ס. היא משפחה מכובדת ביותר, האבא מכהן כרב בית כנסת מרכזי בבני ברק, ומזה כמה שנים מנקרת במוחו המחשבה הטורדנית שמהו בכל הסיפור הזה של הפאות לא נראה כל כך הגיוני. הרוח הזו שנושבת מכל הפרסומות על משהו עדכני שנראה כמה שיותר טבעי, ובעקבות כך זהו גם המצב ברחוב, גרמה לו להבין שהרכבת כנראה נוסעת לכתובת לא כל כך ברורה, או אולי כן ברורה, ברורה ביותר, אבל הפוכה לגמרי מהכתובת עליה התכוון נותן התורה, וכנראה שאין ברירה ומוכרחים לחשב מסלול מחדש.

הוא ניסה לדבר על כך בבית כמה פעמים, אבל אשתו הרבנית הסבירה לו שהיא לא חולקת ולא מתווכחת והדברים הגיוניים ביותר אבל היא כאשת הרב לא יכולה או יותר נכון לא מסוגלת לעשות צעד שכזה, וזה עוד מבלי לחשבן את עוד כמה תפקידים אותם היא נושאת על כתפיה שגם הם לא ממש תורמים להפחתת הקושי הכרוך בצעד שכזה.

באחת השבתות התעורר בבית הכנסת הפולמוס סביב הנושא של תקרובת עבודה זרה המצוי בשיער המגיע ממדינת הודו, מאן דהו הניח שם עלונים והלך לו, כשהוא לא מעלה על דעתו איזה בלגן הוא מותיר אחרי.

אחד המתפללים ניגש לרב בית הכנסת ורצה לשמוע את דעתו בענין, לאמיתו של דבר, הרב מאד רצה לומר לו מה הוא חושב גם ככה על מצב הפאות היום, אבל הוא ידע שזה

הרוח הזו שנושבת מכל הפרסומות על משהו עדכני שנראה כמה שיותר טבעי, ובעקבות כך זהו גם המצב ברחוב

קול קורא מגדולי כ"ה האדמורי"ם שליט"א

ומשפחה להתחזק בדבר ולעשות את השינוי, באשר הפאות של היום כבר הפכו את פניהם ואין בהן כלל כיסוי והצנעה אלא להיפך.

בקרב הציבור מורגשת בימים אלו רוח של התעוררות אמיתית למהפכה גדולה ושינוי לטובה, ובבתים רבים כבר יצאו לדרך חדשה- ישנה של כיסוי הראש במטפחת בלבד.

בשמחה רבה ובהתרגשות גדולה קבלו האברכים ובני התורה בציבור החסידי את קריאת הקודש שיצאה מבית מדרשם של אדמורי"ם רבים בענין גודל הזכות והחיוב לעצור את המשחית ולעשות שינוי בענין כיסוי הראש שיהיה בצניעות אמיתית.

האדמורי"ם שליט"א קוראים לכל בית

ניתן לקבל את המכתב במייל המערכת: x0527160888@gmail.com

שבת של התעלות

את שבת קודש פרשת ראה בעיר מודיעין עילית יהיו רבים שיצינו כפריצת דרך אדירה. התארגנות נכונה תוך שיתוף פעולה מצד כל הגורמים הביא להצלחה מעל ומעבר למצופה

אין זה סוד כי בעיר מודיעין עילית היו למרבה הצער בשנה החולפת טרגדיות קשות ומרות במספר גבוה מאד!!! תאונות דרכים שהסתיימו באסון ומחלות קשות, גרמו לקבוצת אברכים יראי ה' לעצור ולעשות חושבים על מה עשה ה' ככה לעיר הזאת, ומה חורי האף הגדול הזה. לאחר התייעצות עם רבנים חשובים ומורי הוראה, עלתה ההבנה שיש לחזק אמנם כמה וכמה עניינים ולגדור פירצות שונות, אבל בראש ובראשונה הוחלט להשיב את השראת השכינה לעיר, ולעצור את כל הדברים הגורמים לסילוקה שזה כידוע שורש לכל הצרות.

מודעות ענק נתלו בכל העיר אודות גודל החיוב שיש לכל אחד ואחת לעשות בדיק בית בכל ענייני צניעות המלבשים, אורך הבגדים ורוחבם, הגרביים השקופות ובצבעי הרגל, וכן על כיסויי הראש. ולראות שאין בביתם בגדים אשר לא כדת משה וישראל. כאשר דגש מיוחד ניתן על ענייני כסוי הראש אשר למרבה הצער הופך מיום ליום להצגה מודרנית בצורתו ובטבעיותו, ואין בינו לבין גילוי הראש אפילו כמלוא הנימה. כמו כן חיזוקים רבים בענייני פגעי הטכנולוגיה וכל המסתעף

לאחר מכן חולקו בכל תיבות הדואר מכתבי הרבנים שליט"א בעניינים הנ"ל מודפסים על גבי פרוספקטים מעוצבים בטוב טעם.

גולת הכותרת היתה כאשר כל רב שכונה ובית כנסת דיבר בין קבלת שבת למעריב דברי חיזוק והתעוררות חוצבי להבות אודות חובתינו להתחזק בעניינים אלו בשעה קשה זו.

הציבור שב לביתו עם תחושת התרוממות אדירה, ואכן משפחות רבות זכו לבער מביתם בגדים אשר מחוסר שימת לב נרכשו על ידי בני ביתם, וזכו לטהר את ביתם כדת וכהלכה.

יש כיסוי

בתקופה האחרונה יצא לאור מגזין מהודר ומושקע "יש כיסוי", המגזין הופק ע"י מערכת קו מעל הטבע שפועלים גדולות ונצורות בהחדרת תודעת קיום מצות כיסוי הראש כהלכתה, המגזין הודפס ב-150,000 עותקים ומופץ בדיוור ישיר לבתים, לעת עתה הושלמו הפצת 50,000 חוברות כאשר בס"ד בתקופה הקרובה יופצו כל החוברות.

המגזין מלא וגדוש מצד אל צד בתוכן עשיר ואיכותי בנושא מצות כיסוי הראש, ומתוך הדברים: טעם מצות כיסוי הראש, דעת גדולי ישראל, מכתבים מרבניות

שנכתבו במיוחד למגזין, שו"ת, סיפורים אישיים, ראיון עם פאנית שעזבה את המקצוע והקימה טרקלין מטפחות, ועוד.

החוברת מחוללת מהפכה של ממש, כאשר כבר בתחילת הפצת החוברת הגיע למערכת קו מעל הטבע הודעות מעשרות משפחות שהחליפו מפאה למטפחת בעקבות החוברת, ובמשך הזמן עוד ועוד משפחות מחליפות מפאה למטפחת בעקבות החוברת.

תוכנית "על רגל אחת"

בחודש אלו, השיקו לראשונה ארגון 'בראי ההלכה', בפיקוחה של הרבנית פ. קולדצקי תחי', כלת בתו של מרן שר התורה זצוק"ל את התוכנית המרתקת "על רגל אחת" החושף סיפור יוצא דופן שהביא להפקתן של שלוש מצגות- לימודיות ומחקריות לצפייה, שהתגלו כהמהפכניות והמחזקות ביותר בעשור האחרון, כך נרשם כתגובת שרשרת בפי מנהלות, רכזות ונשות ציבור שנחשפו אליהן לראשונה, במהלך יום ההשתלמות.

התוכנית מעניקה ידע עשיר בסוגיות הלבוש מתוך מקורות חז"ל ומשלבת לימוד עיוני מתוך הפוסקים, שו"ע, משנה ברורה ועוד, המגלה סודות כמוסים בהנהגתן של בנות-ישראל העולות לדיון על שולחנם של גדולי הדורות, באוירה ייחודית ומהנה, מלאת חידושים, ערוכה ברמה גבוהה ומרתקת הן בתוכן והן בהנגשה המותאמת לכל שכבות הציבור.

המצגות מותאמות לכל הזרמים, ופתוחות לציבור הרחב. הוקדשה שימת לב מיוחדת במצגות אלו, שהיינה מותאמות גם לגברים, ובפרט לתלמידי-חכמים שוחרי הלכה, אשר גם להם השלכות מעשיות בחיי היומיום. יש לציין שהלימוד הוא יסודי על כן נדרש מכל הצופים ריכוז מלא ללא הפרעות על מנת להפיק את המירב.

רוצים להכיר את התוכנית מקרוב ולהביא אותה לבית החינוך שלכם? כהמלצה, שריינו מעכשיו תאריך וגבשו את הצוות החינוכי לערב מהנה, על-מנת לתת לצוות שלכם ידע וכלים בצורה בהירה ביותר להנחיית הדור הבא. רוצים להתחיל להניע? דוורו אלינו.

lecathila@gmail.com

* המחקר מתמקד בנושא הלבוש ולא בסוגיית כיסוי הראש. לפרטים: 052-7611762

רשימת קוי חיזוק לנשים

קו הישועות (שלוחה 4-7)

סיפורי התחזקות במצות כיסוי הראש

0733-83-40-50

שימו לב בפעם הראשונה יש להקיש # 2448 ולאחמ"כ 5-2

קו מעל הטבע

הרצאות, שו"ת, מאוינות משתפות.

0733-835-300

קו בראש ובראשונה

תוכניות, סיפורים אישיים, קטעי הומור, מבצעים.

02-99-450-47

רשימת קוי החיזוק לגברים

מערכת ליבי ער

עדכונים, הקלטות מגדולי ישראל, דעת גדולי הדורות, אברכים מספרים, מאגר שדכנים ועוד.

074-796-22-85

מערכת דברי רבוחינו

כינוסים בראשות רבותינו שליט"א. הקלטות מגדולי ישראל, שיעורים בסוגיית כיסוי הראש.

0733-479-287

חזרה למים אחד יותר!

**רוצה להיות שותף
בזיכוי הרבים העצום
בהפצת הגיליון?**

בשותפות של 60 ₪
לחודש בלבד

הנך זכאי ל-100 גיליונות
בהפצה זו חודשית

הגיליונות יגיעו ע"י שליח
מיוחד לאזור מגוריך

כמו כן ניתן לתרום לרפואה
ו/או להקדיש לע"נ

ניתן לקבל קבלה מוכרת לצורכי מס בסעיף 46

חייג עכשיו: 052-71-60-888

מייל המערכת: x0527160888@gmail.com

